

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű **közlemények** a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

Énekeskönyvünk ügyében.

Többen nyilatkoztak már e becses Lapokban énekeskönyvünket illetőleg. — Gál Imre ugyanis, énekeskönyvünk átalakítása ügyében kinevezett, küldöttség jelentésére nézve e Lap 13-dik számában azt jegyzi meg, hogy a véleményező küldöttség pár szavakban foglalt kiigazítását, nagyon kismérvűnek, nagyon szegényesnek találja; azért a nehány árva kifejezés változtatásáért, illetőleg azok beszurásáért, — még nem vélné más alakban, rövidített szövegben kinyomatandónak a zsoltárokat.

Borzsaparti lelkésztársam szintén e Lap 13-ik számában oda nyilatkozik, hogy méltányolni tudja, a küldöttség abbéli eljárását, hogy egy újabb kiadásban, **m i n d a z o n v e r s e k k i h a g y a n d ó k n a k v é l e m é n y e z t e t n e k**, — melyek **é n e k e l t e t n i n e m s z o k t a k**.

Hajdu László 184^{8/9}-diki honvéd huszár főhadnagy pedig, a 15-dik számban, ellenkezőleg azt mondja, hogy részéről **e g é s z e n m e g h a g y n á a z s o l t á r o k a t**, **u g y a h o g y m o s t v a n n a k**. Ha pedig a modern, a mai szabású műveltség, a zsoltárokat régi köntösükben meg nem tűrné: úgy ne vessük háládatlanul a feledékenység lomtárába, hanem a külön nyomatu újtestamentom kiadásaihoz mellékeltessek.

Ezek után én is elmondandom ujonnan szerkesztendő énekes könyvünkre nézve véleményemet.

A 150 zsoltár közül 40 van olyan, melynek egyetlen énekelhető verse sincs, 17 van olyan, melynek csupán egy énekelhető verse van, 93 van olyan, melynek több énekelhető versei vannak.

A 93 énekelhető zsoltár csillagos, vagyis használható verseit, **u g y a m i n t m o s t v a n n a k**, kinyomatandóknak; a csillagtalanokat én is kihagyandóknak vélem. — Megjegyzem azonban, hogy találatnak a zsoltároknak versei közt olyan csillagtalanok, melyek énekelhető, és használatnak is: **u g y m i n t a X C I - i k z s o l t á r 1 - s ő**

verse stb. Tehát újra át kellene vizsgálni a zsoltárokat hogy verseik között nem találatnának-é énekelhetők.*)

A 40 teljesen nem énekelhető, és azon 17 zsoltárra nézve, melynek csakis egy énekelhető verse van; nem lehetek egy véleményben Borzsapartival, ki a nem énekelhető 57 zsoltárt, egyszerűen **k i h a g y a n d ó n a k** véli: de nem oszthatom, Hajdu László véleményét sem, ki a zsoltárokat **u g y**, **a m i n t m o s t v a n n a k m e g h a g y n i o h a j t j a**. — Én e két egymással ellenkező véleményt közvetíteni óhajtanám. A nem énekelhetőket egyszerűen kihagyni nem látom helyesnek, mert ez hieinknél nagy visszatetszést idézne elő, — s szintén 57 zsoltár kihagyása, tehát megharmadolása: zsoltáraink számát tetemesen megcsökkentaná, s eldarabolná. Micsoda visszatetsző lenne az, mikor az 1-ső zoltár után következnek az V-dik, az V-dik után a VIII-dik, IX-ik után a XV-dik, és így tovább. — De úgy a mint most vannak, meghagyni sem látnám helyesnek: mert ha nem alkalmazhatók a mi viszonyainkhoz, s ennél fogva nem énekelhetők; miért figurálnak ott mint használhatlanok: azért azt látnám jónak, hogy a nem énekelhető verseiből szaggatva itt-amott, legalább 3—4 használható vers válogattassék ki. — Ha a textust fel lehet venni szaggatva, — ha a zsoltárok verseit lehet énekelni szaggatva: miért nem lehetne a 20—30 versnyi zsoltárokból kiválogatni 3—4 verset, mely elég egy alkalomkori templomi használatra. — Ily móddal az énekelhető zsoltárok csillagtalan versei kihagyatván, — s a nem énekelhető hosszú zsoltárok verseiből 3—4 énekelhető kiválogatván: zsoltáros könyvünk tetemesen kisebbé tétetik ugyan, — **s i g y o l c s ó b b l e s z**, — mégis a zsoltárok **s z á m á t** illetőleg **n e m l e s z m e g c s o n k i t v a**.

Hajdu László azon óhajását, hogy zsoltáraink úgy, mint most vannak, a külön nyomatu új testamentom kiadásához mellékeltessek: én is magamévá teszem, annyival is inkább, mert ez nem is új, nem is szokatlan dolog; mert

*) Épen ezt tette a tiszántuli bizottság, s ajánlata nyomtatásban meg is jelent, lásd jelzését Lapunk ez évi 9. szám 71. oldalán.
S z e r k.

a Tótfalusi Kis Miklós bibliáinak elfogytával, a híres ultrajectumi hittanár Hieronimus van Alphen, 1747-ben Ultrajectumban nyomtatott 9 ik kiadású kisnyolczadrét ó- és újtestamentomi bibliáiban, — melyeket magyar prot. hitfelei számára, az általa buzgó lélekkel gyűjtött pénzen adott ki, — zsolttáraink kinyomatva vannak.

Az énekelhető zsolttárokknak, közhasználat végett új fordítását, én egyáltalán nem óhajtom, mert alig hiszem, hogy akadjon oly ihletett férfiú mint Molnár, ki oly könnyű, oly világos, oly meleg, oly keneteljes fordítást tudna létesíteni, minőt ő készített; s Hajdu Lászlóval tartva, az énekelhető zsolttárokknak új fordítását bolygatni s a c r i l e g i u m m n a k tartom.*)

Énekeinknek száma a 15 i n v o c a t i ó n kívül 238. — Ezek közül sok mint felesleges nem használatik: óhajtandó azért, hogy énekeink megválogatassanak, s csak annyi nyomassék mennyi szükséges: miért terhelnök hiveinket szükségtelen kiadásokkal? . . . Énekeinket 37 egyén írta, többnyire lelkészek, s köztük néhány világi, mint Horvát Ádám költő, és Szentgyörgyi József, debreczeni orvos. — Ezen 37 egyén között, mint nap a csillagok közt, úgy ragyog L e n g y e l József, H o r v á t Ádám, és S z e n t g y ö r g y i József. Lengyel írt 42 éneket, melyek egytől egyig remek; azonban a 66, 67, 68 ének kiválóan remek; mert ezekből a legfelségesebb költői gondolatok sugárzanak. — A 7, 9, 34, 59, 69. stb. énekek Horvát Ádám remekei. A 92-ik Szentgyörgyi József remeke, melyből mély életbölcselem, istenbeni hit, keresztyéni türelem tükrödzik. Ez ének egyetlen a maga nemében, méltó volna rá, hogy minden hitsorsosunk, könyv nélkül tudná, mint az úri-imát.

Tóth Ferencz püspök, a 72-dik ének szerzőjét, nem nevezi meg az általa kiadott „Éneklő kar“ című művében, s azt mondja, hogy ez az ének a régi énekeskönyvből vétetett: azonban Bód Péter: „Magyar Athénás“-a 114-dik lapján, Huszár Gál pápai lelkészt és püspököt állítja annak írójául, ki azt 1577-ben írta.

Az „Éneklő kar“ 18. lapján, ezt írja Tóth Ferencz a 170-ik énekre vonatkozólag: — „ezt egy Z á m b o r i nevű debreczeni ember írta, a ki a maga nevét a versek első betűi által akarta kifejezni, de a redactió ezt észre vévén, a 4-dik versnél véget vetett a Zámbori énekének.“ Szegény Zámbori tehát megjárta a redactióval, de kifogott rajta Losonczy István, ki a 118, 119, 120, 121, 122, 123.

*) Hol van az költő? ki Dávid: „Te benned biztunk eleitől fogva“ szavakkal kezdődő zsolttárát, melyet hiveink oly kiváló kegyelettel szeretnek: oly világosan, mégis oly fenségesen; az élet mulandóságát oly megdöbbentő, s az istenbeni hitet, s bizalmat oly lélekemelő érzellemmel képes volna visszatükrözni mint Molnár.

N. S.

énekeket írta, mert ezen énekek verseinek kezdő betűiből, e szavak tűnnek elő: „L o s o n c z i I s t v á n k ö r ö s i p r o f e s s o r.“

Az ily titkos név becsúztatást az okozta, mert az írók tudták, hogy neveik kinyomatva nem lesznek: tehát így akarta egy némelyik nevét titkon megörökíteni. *)

Én nem helyeselhetem, hogy az énekek szerzőinek neveit, kihagyták az énekeskönyv végéről. — Hiszen ha mindenféle vallási könyvekben ott lehet a szerző neve, — miért nem az énekeskönyvben. — Clemens Marótnak és Theodorus Bézának neve, ott lehet a zsolttáros könyvben; és az énekek láng lelkű szerzőinek nevei kitiltattak onnét.

Nem tudom a halhatatlan Lengyelnek sirja fölött van-é emlékkő?! . . . ha nincs, kétszeresen süti magára a hálátlanság bélyegét az utókor, feledékenységnek adva át a sirt, feledékenységnek adva az i h l e t e t t l e l k ü l a n t o s d i c s ő n e v é t, — a n n a k e l t i t k o l á s á v a l.

Énekes és halottas könyveinket egybe kellene kötetni, felvevén a halottas könyvbe, főiskoláink éneklő kara által használni szokott szebb dallamu halotti énekeinket is hangjeggyel ellátva. — E két könyvnek egybekötése azon előnyt nyujtaná, hogy a templomba nem kell kétféle énekeskönyvet hordani, de olcsóbbá is kerülne a kettőnek egybe, mint külön-külön való bekötése, s népünk ezt nagyon kedvesen venné. Gondoskodni kellene arról is, hogy ezután halottas könyvünkben ne maradjon ki a sarkó letélteli, és temető szentelési ének.

N a g y S á n d o r,
lábodi reform. lelkipásztor.

K Ö N Y V É S Z E T.

Néhány német egyházi lap rövid ismertetése.

(3-ik folytatás.)

12. „Theologische Quartalschrift“ 57-ik évfolyam. Katholikus lap. — Megjelen négyszer egy évben Tübingenben. — Több tudóssal összekötésben kiadják: D. Kuhn, D. Zukrigl, D. Aberle, D. Himpel, D. Kober, D. Linsemann és D. Fink Professoren der Kathol. Theol. an der k. universität Tübingen.

13. „Der Bote des evangelischen Vereins der Gustav Adolf Stiftung“ 34-ik évfolyam. Néha a címlapon képpel, de mindég az egylet iránt valaha jótékonyt gyakorolt s meghalt kegyesek emléknapi jegyzékével, havonként kétszer, 1 iven, 8-ad réttben jelen meg. Kiadja Dr. Karl Zimmermann. — Posta útján megrendelhető. Ára nincs feltéve.

*) Igy tett Benedek Mihály is, énekeskönyvünk végén kiadott imáival.

N. S.

14. „Zeitschrift für Protestantismus und Kirche“ Németország jelenkori theologiai kérdéseivel foglalkozik tudományos irányban. — Nem barátja a „Protestáns egylet“-nek, p. o. a „Protestantismus und Katholicismus“ című cikkében azt mondja az egyletről, hogy közelebb áll az ó-korhoz, mint a reformációhoz, — mely pedig visszatérés volt az evangéliomhoz. Havi füzetekben jelen meg színes borítékba fűzve, hátul tartalom jegyzékkel, 8-ad rétt alakban, 60—70 lapnyi tartalommal, Erlangenben Andreas Deichertnél. Több füzetje alkot egy kötetet; ez évben már a 71-ik kötet járja. Felelős szerkesztő Dr. Schmied. — Kiadják: Dr. J. Ch. K. von Hofmann, Dr. Heinrich Schmied, Dr. Fr. Frank theol. tanárok Erlangenben, és Dr. Adolf von Scheurl egyházjog tanár Erlangenben. Egy füzet ára 1 márk 6 pfenning (53 ezüst krajczár).

15. „Evangelisches missions magazin“ missiói ügyekkel foglalkozik; érdekesnél érdekesebb leírásokat és közleményeket hoz a föld minden részéről a legújabb missiói mozgalmakról. Vonzó leírásával lelkesít és tanít. Pártolásra méltó lap. Megjelen havonként egyszer színes képes borítékban a címlapon is képpel „Basel im Verlag der missions Buchhandlung“ 8-ad réttben fűzve, 48—50 lapon s a hátlapon tartalom jegyzékkel. — A „Missions Komite“ megbízásából kiadja „J. Hesse in Calw.“ In Commission bei J. J. Steinkopf in Stuttgart, és „Bahnmayers Verlag“ (E. Detloff) in Basel. — Ára egy évre 6 márk.

B) Heti lapok.

16. „Neue Evangelische Kirchenzeitung“, 7-ik évfolyam. — Az egyházat távolabbról érdeklő világi ügyekkel is foglalkozik. — Az „egyházi függetlenség“ és „élő hit“ hangoztatása mellett ellensége a tévhitnek ultramontanismusnak, a socialisticus, atheisticus törekvéseknek s a mérvtelenül harapózó egyház iránti közöny és gyűlöletnek. Ünnepeles hitvallástételt kell kivánni — szerinte — az egyházi hivatalnokoktól, hogy elválasztassék a mag. — „A visszanyomott liberalismus ellen nem segít a visszatért konservatív áradat sem, ha szabadság és élő hit nem párosul hozzá:“ így szól egyik számában. Megjelen minden szombaton 1 iven. Az „Evangyéliomi szövetség“ német ágának megbízásából — szerkeszti és kiadja Herrmann Meszner Dr. prof. theol. in Berlin an der Universität — Lützswyer Ufer 11 W. — Verlag von Friedr. Schultze in Berlin Wilhelmstrasse 1. a. S. W. — Nyomatik Gebr. Unger (The. Grimm.) in Berlin Schönebergerstrasse 17 a. — Minden könyvkereskedésben és postán megrendelhető. Ára félévre 6 márk.

(Folytatjuk.)

N a g y I m r e.

A kolosvári ev. ref. főtanoda régibb s legújabb történetét, egyszersmind Értesítő az 1874. tanodai évről szerkesztette Szabó Sámuel tanvezető tanár. Kolosvárt (Stein János) 1876. n. 8r. 170 l. Tartalmaz 9 fő szakaszt. A főtanoda történetét írta Fekete Mihály (1—30 lap) ez külön lenyomatban is kapható Stein János könyvkereskedésében Kolosvárt 35 krért. — A középtanoda 8 osztályában tanulók összege az év elején 268, a 4 elemiben 158. Becses részét képezi e műnek a VI. szakasz az „Alapítványok története“, melyben a 91—145 lapokon 118 alapítvány tétel van levezetve 1-ső Lorántfi Zsuzsánnáé a 118-dik B. Bánfi Zsuzsánnáé 1796-ból. — Az egész füzet nagy gonddal van kiállítva s gazdag tartalom. Feltűnik, hogy a 7-dik osztályban vallástan nem adatik elő, a VI-dik osztályban pedig már Lessing, Herder,

Schleiermacher, Strauss, Baur és Rothe működéseire van különös tekintet, — lehetne ezeket érettebb korra hagyni, mikor a bölcsészeti előismeret megérthetőbbé tette őket!

Le parti clérical en Belgique par Émile De Laveleye, Bruxelles et Leipzig (C. Muquardt) 1874. 8r. 111 l. A szabadelvű társulatok által az első kiadás 14,000 példányban osztatott ingyen szét. E mű az ultramontanismust ostromolja mindenütt statistikai adatokra támaszkodva. Van Belgiumban 178 férfi zárda, 1138 nő zárda. Hét nagyobb városbeli 130 zárda birtokainak pénzürtéke 23,297,964 frank. Magában Brüssselben 31 zárda van 6,916,320 frank értékű birtokkal. — Igen tanuságos könyv sok tekintetben! A protestantismus szilárdan állja meg helyét, ne lépjen ingadozó alapra, mert könnyűnek fog találtatni.

B E L F Ö L D.

A gyámoldatügy a belsősomogyi h. h. egyház-megyében.

Jakab apostol az özvegyek és árvák látogatását, az az, ezek ügyének szeretettel gyámolító fölkarolását, az Isten előtti szeplő nélküli isteni szolgálatnak nevezi. Azért azt hiszem, hogy köztudomásra méltó dologról beszélek, ha elmondom e Lapok t. olvasóinak, hogy az isteni szolgálatnak említett módja, miként gyakoroltatik a b. somogyi e. megyében.

Egyházmegyénkben a gyámolda számadó könyve 1829-től fogva van meg, — s a nevezett évben kezdett számadó könyv 1866-ig vezetett. A gyámolítás kis mérvű, a kezelés igen egyszerű volt. A lelkészek fizetésük kisebb, vagy nagyobb volta szerint 2—6 forintig fizettek évenként, a befizetéseket a can. visitatio szedte be, — a kivetés szerint bejött összesen 231 frt melyet a lelkészi özvegyek és árvák közt fejszámra egyenlően kiosztott a gyámolda pénztárnoka. A tanítók is köteleztettek évi fizetésre, rovatott rájuk fizetésük aránya szerint 1—2 forint, — befizettek évenként összesen 88 frtot, melyet ismét a pénztárnok osztott ki a tanítói özvegyek és árvák közt. A lelkészi és tanítói gyámolda tehát egy egyén által, de külön számadás mellett, vezetett, mely számadás évről-évre a consistorium megbizottai által megvizsgáltatott.

Azonban a hatvanas évek kezdetén ezen külön számadás mellett kezelt gyámoldák egy gyámoldává lettek. A befizetés aránya maradt az eddigi, az az a lelkészek fizettek $2\frac{5}{8}$ -ad részt, Az osztalék pedig a lelkészi és tanítói gyámolítandók közt úgy állapított meg, mint 3:2. Az osztalék aránya tehát, mely a tanítók minden befolyása nélkül állapított meg, sokkal kedvezőbb volt, mint a befizetés aránya, — mert míg a lelkészek befizettek 21-et, addig a tanítók csak 8-at fizettek, — és a lelkészi gyámolítandók kaptak 21-et, a tanítóiak pedig 14-et. Ezen kedvező arányát az osztaléknak a tanítókra nézve még az is nagyban emelte, hogy a lelkészi gyámolítandók rendszeren csak egyharmadát, és ennél néha még kevesebb részét, tették ki az összes gyámolítandóknak.

A hatvanas évek kezdetén a gyámolda ügyben új mozgalom keletkezett egyházmegyénkben. A legtöbben beláttuk azt, hogy oly csekély mérvű alamizsnával, mint az eddigi, épen nem teszünk eleget az özvegyek és árvák iránti kötelességnek. A lelkészi és tanítói fizetések is, a földbirtokok elkülönzése és a

*

tagosztályok alkalmával nyert nagyobb földek által, az eddigi nagyrészen szegényes rovatból a tűrhetőn kielégítő rovatba emelkedtek, s ez lehetővé tette a gyámoldárai nagyobb áldozatokat. Végre pár évi privát eszmecsere után, 1865 augusztusában, Csurgón tartott egyh. megyei közgyűlésünkön ezen ügyben határozunk s a gyámoldának új alapszabályait megállapítottuk.

Sok volt e tekintetben az írásban beadott és szóval elmondott tervezet. Volt, a ki részvénytársulati szervezetet ajánlott oly módon, hogy a gyámolda osztalékában mindenki a befizetés aránya szerint részesüljön, vagy egyenlően fizessen mindenki, s az osztalék is legyen egyenlő. A többség a közgyűlésen nem így gondolkozott, hanem tudva azt, hogy részvénytársulat alakításához mind számra, mind anyagi erőre nézve kevesen vagyunk — és még ha többen volnánk is, annyi osztalékot adni, mint a solid életbiztosító intézetek, egyenlő befizetés mellett képtelenek vagyunk. A gyámolda legyen kizárólag keresztyén elveken alapuló társulása a lelkészeknek, az özvegyek és árvák gyámolítására.

E végre a gyámolda alapelveit megtartottuk és megerősítettük azt, a mit már a régebbi gyámolda is gyakorolt, hogy a kinek több adatott, több is kívántatott tőle. Minden lelkész, fizetésének fölszámított készpénzértéke után, fizetett belépti díj 5%-lit, évi díj 1%-lit, s ennek következtében van ki 14, és van a ki csak 5 frtot fizet. De ezzel még nem mentünk tovább mint atyáink, mert hisz ők is 2—6 frtig fizettek, hanem csak a befizetést tettük többé. Az osztalékra nézve megállapítottuk, hogy a befizetésre való tekintet nélkül, abban minden gyámolítandó egyenlően részesüljön. Ebben is atyáink nyomdokán mentünk, — és ott tértünk el nagyban a bölcsen kijelölt, és 36 éves gyakorlat által szentesített ösvénytől, hogy a tanítókat is fölvetjük az egyenlő osztalék keretébe. A régibb gyámolda is kedvezőbbé tette az osztalék, mint a befizetés arányát, a mint már fentebb említettem, — de az új gyámolda meg elment a legszélső határig, mert míg a lelkészek csak az évi díjknál is 11-et a tanítók csak 6-ot fizettek: az osztalék mégis egyenlővé tétett a lelkészi és tanítói gyámolítandókra nézve, mindegyik ugyanannyit kapván fejenként, — holott a gyámolítandók közt a lelkészek csak 11,- a tanítóiak pedig 19 részt tesznek. A közgyűlés, melynek szavazó tagjai közt, egy pár buzgó világi egyénen kívül, hasonlíthatlanul nagy többségben lelkészek voltak, s hol még egy tanító sem birt szavazati joggal, — meghozta a tanítói karért ezen áldozatot szívesen, és egyhangulag, részben azért, mert látta, hogy a tanítói kar gyámolítást mástól úgy sem várhat, — részben azért, hogy növelje a tanítóikarban a lelkészek iránti szeretetet és bizalmat. És hogy a tanítók folyvást figyelemmel kísérhessék ezen ügyet, a gyámoldát vezető választmányba 2 lelkész mellé 2 tanító választott be, és egy világi elnök.

Ezen alapon állt fön gyámoldánk tíz évig, mutatván az alább fölsorolandó számok szerint igen szép sikert, de ottan kellemetlen tapasztalatokkal is meglepven bennünket. A befizetésre nézve ezen tíz év alatt egy változtatás is történt.

1865-ben ugyanis az határozatott, hogy a mely lelkész, vagy tanító jobb fizetésű állomásra megy át, az az első évben az évi díjon túl, a fizetése készpénzértékében nyert többlet 50%-ját is befizesse a gyámoldának, — s így ha 600 frtos állomásról 800-ra ment, 100 frtot fizetett előlépési díj név alatt. 1869-ben azonban kerületünk oly választási szabályokat léptetett életbe a lelkészekre nézve, melyek a somogyi eddigi törvényes gyakor-

latot megszüntették. Somogyban ugyanis a rendes lelkészek közül teljesen szabadon választhatott bármely gyülekezet, — de a segédlelkészek közül nem, és ezek szolgálati idejük és vizsgáik minősége szerint megállapított sorrendben helyeztettek be az olyan egyházakba, a hova rendes lelkész nem vállalkozott, — és ezen rend mellett volt értelme az előlépési díjnak, de miután ezen rend megszűnt, az előlépti díj fizetés illusoriussá lett, mert a segéd lelkész beválasztható levén a legjobb gyülekezetbe csak 5%-li belépti díjat fizetett volna, de 50%-lis előlépési díjat soha. Ekként a lelkészválasztási szabályok változtatása az előlépési díjknál teljesen megszüntette gyámoldánk azon sark elvét, hogy a kinek több adatott, több is kívántatik tőle. Azért az előlépési díjra nézve 1870-ben közgyűlésileg az határozatott: Vétessék föl minimumul a lelkészi fizetéseknel 400 ft. — a tanítóiaknál 200 ft. Bárki bármely állomást foglal el mint belépő, fizessen a minimalis összegtől 5%-lis belépti díjat, — fizetésének a minimalis összegzen túli többletétől fizessen 20%-li előlépési díjat. Leszállított tehát az előlépési 50%—20%-ra, mert nem akarta az egyh. megye, hogy p egy 800 frtos állomásba belépő segédlelkész rögtön 200 forint adósággal kezdje a gyámolda kedvéért a gazdálkodást. Ez volt tíz év alatt az egyetlen változtatás, melyet az elmondott körülmények nemcsak indokoltak, de elkerülhetlen szükségé tettek.

A gyámolda tíz éves életéből a lelkészeknél egyetlen egy kellemetlen tapasztalat merült föl. Ugyanis egy ifju, családos és vagyonos lelkésztársunk mindedig sehogy sem volt rávehető, hogy a gyámoldára fizessen. Egyik és másik lelkész maradt ugyan az évi befizetéseknel hátralékban is, — de azért lelkészeknél a gyámoldának semmi követelése sem veszett el.

Azonban a tanítóknál már évenként a befizetők $\frac{1}{3}$ -da többnyire hátralékban maradt, de ez még magában, bár a pénztár kezelésében igen nagy zavart okozott, nem lett volna baj ha időről időre után fizett-tett volna a hátralék. De volt olyan, és nem egy, ki haláláig semmit sem fizetett, s halála után gyámolítandóinak tetemes osztalékából kellett visszatartani a hátralékot. Majd megkezdődött a községi iskolák népboldogító kara; — ekkor aztán a mely tanító községi lett, vagy az egyházmegyéből elment, nem csak megszűnt a gyámolda továbbra is fizető tagja lenni, hanem soha nem fizetett járuléka hátralékát sem fizette be. Így aztán lehetetlen biztos számadást vezetni, — pedig megtörtént az is, hogy a tanítói pályát elhagyott, s a gyámoldával minden összeköttetést megszüntetett tanító elhalván, gyámolításért folyamodó családja fölvetetett a gyámolítandók közé.

Igy érkezett el 1875.

Már 1865-ben kimondatott, hogy a befizetések alapját tevő lelkészi és tanítói fizetések pénzértéke minden tíz évben újra átvizsgáltsék, és a netalán történt változások alapján kiigazítsák. Azonban az elmúlt tíz év tapasztalatai, és a tanítók helyzetének, az országos nyugdíj törvénybe iktatása által is lett, gyökeres átváltozása határozottan szükségessé tették, hogy az alapszabályok is átvizsgáltsanak, s a változott viszonyokhoz alkalmazva módosítsanak. Ennek folytán az egyh. megye közgyűlése 1875-ben fölhívott mindenkit, ki a gyámolda ügye iránt érdekelve van, hogy nézeteiket írásba foglalva küldjék be. A tanítók ezen célra még magok közt egyetemes értekezletet is tartottak, hogy mily üdvös eredménnyel? azt az alább elmondandó következményekből ismerhetjük meg. A javaslatok beérkezése után egyházmegyei rendkívüli közgyűlés hivatott

egybe 1876 februárban, — és hogy a tanítók is teljes szabadsággal nyilatkozthassanak, a gyűlést megelőző napon értekezlet tartatott, a melyre minden lelkész és tanító meghivatott. Az értekezleten már szemlélhető volt a tanítók sajtósággal hangulata, de azon meglepetés, a melyet a közgyűlés napjára tartottak fön, még nem volt előre látható.

A másnap tartott közgyűlésen első helyen a tanítók azon követeléssel léptek föl, hogy a gyámolda ügyeit rendező egyh. megyei közgyűlésen minden tanító döntő szavazattal birjon. — Megjegyzem itt, hogy egyh. megyénk 1875-ben közgyűlési házszabályokat állapított meg, a mely szerint kilencz, az egyes iskolakörök tanítói által választott, tanítónak is döntő szavazati jog adatott a közgyűlésen. Ez is több volt, mint a mennyit bármely presbyterialis rendszerrel bíró egyházi testület az elemi tanítónak megadott, — de azért ez a tanítók megalázásának és jogfosztásának mondatott, s követeltetett a tanítók által még a kerületen is, hogy minden egy tanító szavazati joggal birjon a közgyűlésen. Ime most más alakban újra nyilvánult ez a követelés, mely magában foglalta azt, hogy 63 lelkész ellen 78 tanító szavazata döntsön, — és magába foglalta azon lelkészi kar ellen a sértő bizalmatlanságot, mely a gyámoldánál a tanítók javára, önmagától annyi áldozatot hozott, és sérelmet a tanítók ellen soha nem követett el. Hosszas és izgalmas vita után azonban nem ezen alapon, hanem azon indok miatt utasított el a tanítók követelése, hogy a házszabályok alapelveit semmi ügyben és senki kedvéért felfüggeszteni nem lehet. Erre a tanítók főszóvivője ezen szavakkal: „csak csináljanak hát a papok magoknak gyámoldát“ — a gyűléstermet kirívó ostentatióval odahagyta, s hogy kartársai hangulatát hiven tolmácsolta, nyilvánvalóvá lett az által, hogy őt a nagyszámmal jelenvolt tanítók mindegyike rögtön követte. Ezen saját nevében illemből nem nevezhető demonstratió után a közgyűlés a gyámoldának lelkészi és tanítóira leendő szétválasztását kimondván, bizottságot küldött ki, mely a szétválasztás mikéntjére, s az azutáni teendőkre nézve részletes javaslatot készítsen. Ezen kevés tagból álló bizottságba utólag tanítók is nevezettek ki, de ezek a bizottság értekezletén megjelenvén, valószínűleg csak azért jöttek, hogy a bizottság értekezletét is demonstrative otthagyják, a mit meg is cselekedtek. (Vége köv.)

E ü d o k i a.

A m. irod. önképző társulat köréből.

A debreczeni főtanodai m. irod. önképző társulat ez évre megszűnt működni f. évi május hó 25-kén tartá disz zárgyűlést n. t. Tóth Sámuel, Balogh Ferencz és tek. Kovács János és Géresi Kálmán felügyelő tanár urak és nagy számú hallgatóság jelenlétében. Orosz István társulati elnök rövid megnyitó beszéde után a komoly szavazati verseny történt meg a mikor is 5 pályázó közül az igazságosabb ítéletés szempontjából előlegeesen megállapított s versenytárgyul kitűzött „Utolsó alamizsna“ Petőfytől című költemény elszavallásáért 3 szavazó jutalmaztatott, nevezetesen: Nagy Károly 3 jh. nyerte a 2-ik jutalmat. Kürthy Károly 1 th. és Torma Károly 1 th. között pedig — a mennyiben a szavazatok között valami lényegesebb különbség nem volt — az első jutalom díj megosztott.

E közben pedig Szondy Géza főjegyző olvasta fel a társulat évi működéséről szóló kimutatást, mely szerint volt a társu-

latnak ez évben 91 tagja, tartott 9 köz, 16 választmányi gyűlést, ezenkívül mind a szépirodalmi, mind a szavazati szakosztály hetenkint egyszer tartott gyűléseket. — Megtartá a társulat a Csokonai ünnepélyt nagyszámu városi közönség jelenlétében és a félévi diszülést az évi kisebb pályázatok eredményének kihirdetése és a verseny-szavazatok megejtése képezvén az ülés tárgyát. Ez alkalommal Pápai Imre 3 jh. „A bor hatalma“ című beszédevel, Fiók Károly 7 oszt. „Etele dalnoka“ című román-czával nyertek pályadíjat, a verseny-szavazatnál Tömöri József és Bögös Lajos lettek jutalmazva.

Ezekenkívül közreműködött a társulat, a főiskolai énekkar által rendezett „Nagy József“ és „Március 15 diki ünnepélyen.“

A társulat heti lapja a „Heti Közlöny“ az első félévben Szondy Géza 3 é. hithallgató ideiglenes majd Tömöri József rendes szerkesztősége mellett jelent meg ez évben 22 számban.

A pénztár állása: készpénz 42 ft 28 kr. Takarékpénztári betét 1050 ft. jogász-alapítvány 100 ft. százévig növvő „Balogh Ferencz“ alapítvány 5 ft.

Az alapszabály ez évben megújított.

Majd az évi nagyobb pályázatnál a Dráma történetére kitűzött pályázat eredménye olvastatott fel, mely szerint Tömöri József 2 jh. ily nevű irodalmi műve 2-ik jutalom 10 frttal jutalmaztatott.

Ezt követé a tréfás szavazati verseny. „Az én lakásom“ Tompától című költemény elszavallásáért mind a három versenyző jutalmaztatott és pedig Tömöri József első, v. Nagy Lajos és Varga Lajos theologusok a megosztott 2-ik díjjal.

Ezekután a ballada pályázat eredménye olvastatott fel, melynél Pápai Imre 3 jh. „A régi kedves“ című balladával nyert 2-ik díjjal 4 tallért.

Végül felügyelő tanár Géresi Kálmán ur néhány buzdító szót intézvén az ifjúsághoz ez évet bezáró ünnepély véget ért.

S z o n d y G é z a.

A baji reform. egyházból.

Hogy nálunk is a vallásos buzgalom lángja nem hamvadt ki a keblekből egészen: tanusítja az, miszerint a gyászos emlékü cholera pusztítása folytán 860 lelket alig számláló gyülekezetünkben: az évtizedek hatása által tarthatlanná vált toronyt és templomát az Urnak — e hóban — teljes, és korhoz illő díszben egyháztanácsunk kijavítani el nem mulaszthatta.

Diszes, izléses bádogos torony hirdeti nálunk a Mindenhatónak jelenlétét; iskolánk minden törvényes kellékekkel ellátva 120 növendékében tanuskodik az életjelenség felől. — Emez egyházi örömléte fokozza az, miszerint — bár sok nemü — körülmények szülte építkezéssel valánk szemben rövid évtized alatt: mindamellett az áldozatkészségnek itt és ott, ugy magasb mint alacsonyabb helyeken fölmerült kedves jelenségével találkozunk kedves örömléte, alkalmunk lehetett.

350 frtot haladó áldozat-parányok folytak be az érintett szent munkák emeléséhez: a többi birtokaránylagos igazságos kivetés viseli 2000 frtig. — Lelkészi lakunk 11 évvel ezelőtt készülvén: hirdeti buzgóságunkat.

Korlátozott helyzetünk azt hirdeti: hogy élnünk s a kortól elmaradnunk nem szabad.

Derék építő mestereink Veres Károly és Aufnort Ede valának. — Baj, (Biharmegye) 1876. Május 25.

Böszörményi S z a b ó P á l, baji ref. predikátor.

K Ü L F Ö L D.

A skót szabad egyház egyetemes gyűlése május 18 — 30-ig bezárólag.

Három tekintélyes egyházi testület tart egyetemes gyűlést minden évi május hó második felében Edinburghban, az egyesült presbyterián egyház, mely ugyan rendesen valamivel előbb jön össze, mint a másik kettő, a skót állami- és szabad egyház. Ezek május 18-hoz legközelebb eső csötörtökön jönnek mindig össze s ez évben 18-ka épen csötörtöki nap is. A királynő neve napját is ezen a napon ünneplik meg hivatalosan. Míg az államegyház gyűlésére nagy pompával vonul, fényes kíséretével a királyi főbiztos, Skócia valamelyik főura, mint a hatalom küldötte, képviselője, mi addig a szabad egyház gyűlésére megyünk, annak ügyfolyamatát kíséreljük figyelemmel s ismertetjük meg e lap olvasóival.

A mult időkből lejtött szép ősi szokás szerint a gyűlés isteni tisztelettel kezdődik, melyet a lelépő moderator vezet. Moody Stuart hittudor, edinburghi lelkész, mint mult évi elnök, kit bejövetelekor állva fogadott a nagy hallgatóság, ének és ima után János XVII. 21 és 23 dik versei felett predikált. Csak néhány pontot említek fel a szép beszédből. „A földön való egység, a föld és menny egysége egyedül Jézus Krisztusban van, ő az aranyzalag, mely egygyé köti össze a szent lények egyetemét. Minden rossz egy, de kikben az lakik szét vannak oszolva s minden jó is egy s a kikben az lakik, együtt vannak a Jézus Krisztusban. Majd a materialismus ellen beszél, mely az állatokkal hozna inkább egységbe, mint Istennel, kinek képére teremtettünk.

Isteni tisztelet végeztével, mint mondá szónok, egyedüli kötelessége kijelölni utódját; őszinte örömmel jelenti megállapodásukat Mr Lauchlan Tamás hittudor, edinburghi lelkészben. Küldöttség vezette be az új moderátort, kit a teljes gyülekezet felállva fogadott s ki miután hivatali elődje tudatta vele egyhangu elválasztását s kezét szorított vele, elfoglalta elnöki székét. Egyszerűségében nagyszerű látvány ez! A hatalmas terem minden zuga telve, közepén ülnek az egyházak küldöttei, lelkészek és presbyterek, emelkedettebb helyen az elnök, míg a karzat a terem mindnégy oldalán élénken figyelő, érdekelt hallgatósággal van tömve, nők és férfiakkal.

Az elnöki szék foglaltó beszéd némely részleteit érdekesnek tartom megismertetni s könnyebbség végett magát a szerzőt beszéltem, s ezen módot követem később is legtöbb esetben.

„Nem lehet az kérdés tárgya azok között, mik bennünket környeznek, hogy micsoda munkát helyezett kezeinkbe az Ur. A szabad egyház nem állhat fenn valami cél nélkül s vajjon elvan-e már érve a cél, melyért az felállott? Bajos volna képzelni, sőt ha végignézzük ez egyház mult egész történetét és jelen helyzetét, látjuk hogy fontos és súlyos kérdésekre kell még annak felelni. Elsőben, más hívő egyházakkal együtt tennie kell azt, mi minden keresztyén egyház nagy munkája, gondoznia kell az emberek lelkeit. Törekednie kell azon, hogy a bünösöket az idvezítőhöz vigye s szenteket építsen a hitben. Oly nagy munkája ez, melyben senki másnak fölülnem szabad otmulni a Krisztushoz való súlyos hűtlenség nélkül. De a mellett, bizonyosságot kell tennie, védnie az igazsá-

got, melyet veszély környez minden oldalról. Az ellenség számos, ügyes és tevékeny; nem kevésbé ügyeseknek, tevékenyeknek kell lenniök az egyházaknak is, melyeket Isten szabad tetszése az igazság lerakó helyeivé tön. Egy oldalról ott van a rationalismus, mely a vallásos igazság minden alapját elmetszi, kiméletlenül betörve a legszentebb s titkosabb dolgok országába és igyekezve lerombolni minden szentséget s eloszlalni minden titkot — egy rendszer, mely teljes fejlemében Isten nélkül, lélek nélkül, örökkévalóság nélkül, s minden nélkül hagyna bennünket mi az életet becsessé teszi s világot áraszt a halál árnyékánk völgyeibe. Hitünk erősségét kell itten védenünk. Ezen küzdelemben elégtételünkre szolgál tudni, hogy nem új ellenséggel van ügyünk; a viszály oly régi, mint maga a bün s ha új fegyverek állanak az ellenség használatára, új s nem kevésbé hatásos fegyverekkel küzdhetnek a védők is. Nem kell félnünk az Isten épületjéért; az Ur él s ez annak biztosítéka, de ez nem kisebbíti az egyházon nyugvó kötelességet, mely védője a hitnek. A hitelenség nem annyira a fej, mint a szív ügye, eredménye a romlottságnak, mely a bün által lépett világba, egyedüli védelem annak befolyása ellen a szív megváltoztatása.

A rationalismussal ellentétben ott van a ritualismus. E rendszer előnyomulása Angolországban az igaz protestantismus minden barátját bánattal tölti el. Az isteni tiszteletben való babona, mert semmi más nem az, ha fél barbár és tudatlan korszakban uralkodott volna, az nem volna csodálandó, de ezen időben, a tudományos műveltség és egyetemes fölvilágosultság korszakában nevezetes és romboló tünet. Ezen tévely előnyomulta hathatós leczke nekünk. Igen ünnepélyesen int az, hogy ne pártoljunk el azon istentiszteleti formáktól, melyeket kegyes és bölcs elődeink alapítottak s melyek presbyterián egyházaink igaz öröksége. Megtanít az, hogy az egyszerűség a lényeg az isteni tiszteletben való szellemiségre nézve.

A veszély ezen forrásai mellett különös nézetek merülnek föl a keresztyén tanban több helyen s néha onnan is, hol azokat természetszerűleg sejteni nem lehetett. Azon említésre méltó állítás merült fel, hogy theologia és vallás nincsenek szükségképen összekötve — állítás, mely azt látszik magában foglalni, hogy egészséges íráselvű theologia nem lényeges az ember lelkében istenéletre. Azt szoktuk tanítani, hogy hit az alapja s egyedüli alapja minden igaz vallásnak. Az írásokra hivatkozunk, hol megtaláljuk, hogy az ősidők hatalmas embereinek hatalmas tettei hűtlen lettek véghez vive. „Hit nélkül (megtudjuk, hogy) nem tetszhetünk neki.“ Megtanuljuk továbbá az írásból, hogy „az igaz hit által él“ s egy élő vallás minden gyümölcsei az élő hit gyümölcsei. Mi hiszszük azt, s azt tanítjuk, mit hiszünk. És azzal együtt hiszszük és tanítjuk, hogy a theologia, a mennyiben az egészséges, csak kinyilvánítása annak, mit Isten igaznak ítél s azt foglalja magában, mit az emberek hinni kötelezték. Foszszátok meg az embereket a bibliai theológiától s mi marad nekik mint hit tárgya? mert azzal, mit azon theologia tanít Krisztusról, magát Krisztust veszítitek el.*)

Némileg megdöbbenő nézetek merültek föl a sir innenső

*) Arany szavak, a dogmát ostromló modernnek való világ magát a bibliát, a realis Krisztust ostromolják. Szerk.

oldalán lehető tökéletes s z e n t s é g r ő l, melyre nézve egy dolgot állítunk s ezt egyhangulag állítjuk, hogy t. i. minden ember, kinek szive Istenéhez fordult, egy célt tűzött maga elé, melyet lehető komolysággal elérni törekszik, a „krisztusban tökéletes ember állapotát.“ Törekedjünk azon áldott cél felé. Épannyira epedünk az után, mint testvéreink, kik azt magunkhoz közelebb hiszik, mint mi magunkhoz.“

Beszélt még azután szerző a szabad egyház elveiről a keresztyén nép és egyház jogát illetőleg, polemizál azok ellen, kik azt akarnák elhíttetni a néppel, hogy többé mi különbség sincs állam- és szabad egyház között, tehát nincs értelme az elkülönítésnek sem. Majd a felföldi czelta nyelvű egyházakra hívja föl a gyűlés figyelmét, hova mielőbb lelkészeket kell beállítani, kik mindkét nyelvet egyenlően tudják beszélni, az angolt és a czeltát. (Meggjegyezhetjük itt, hogy Dr. M' Lauchlan az edinburghi czelta gyülekezet lelkésze s fáradhatlan buzgalommal működik, hogy azon kiveszni kezdő, haldokló nyelvet fentartsa; a czelta nyelv irodalmában neve biztosítva van a jövőre). Beszélt még azután a kilátásban levő egyesülésről a szabad s a reformált presbyterián egyházak között.

A másodnap i ülésnek máj. 19-kén két igen érdekes tárgya volt, melyek felett újra hosszabban kell időznünk: jelentés a vallási s erkölcsi állapotról s a zsidó missióról.

„A vallási világ képe jelenben kiválóan érdekes — mondja a vallási s erkölcsi állapotokról való jelentés. Nem szól arról, mi más országokban történik, bár az ottani elvek és események, nagy változást jelölve, érdekléssel bírnának; de figyelmét saját országára s abban is a szabad egyházra fordítja, s a közönségre, melyre az hat s befolyást gyakorol. Nem láttak oly túltömött gyülekezeteket, minők összejöttek múlt évben, hogy Moody és Sankeytől hallják az igét, de sok helyen az egész országban evangyelistai szolgálatok tartattak, melyek figyelmes, komoly hallgatóságot gyűjtöttek. Régebben méltán panaszkodtak, hogy a szellemi dolgok körében bizonyos hidegség, kimértség uralkodott általában a keresztyének között, de most az egész országban, bár nem minden gyülekezetben s nem is minden kerületben, mindinkább nyilvánuló nagy változás történt. A vallás igazságainak ünnepélyes s komoly fontossága s azok következménye föl lett ismervé. Sok szív van telve hittel, reménnyel, vágygál, békével s örömmel. Ezért a száj megnyílt, hogy elismerje s magasztalja az Urat s kegyelmébe ajánlja a veszendő bűnösöket; az életet parancsai szerint folytatják s sokan működnek alkalmissal előbb vinni ügyét e földön. Így aztán s más ily eszközök által a hidegség s kimértség megtört s élénk, tevékeny vallásosság foglalta el helyét. Több tényezők jöttek össze, hogy e változást eszközöljék. Elsőben is mint isteni működő hatalom fölismertető a Szentlélek, ki kegyelmesen fölelevenítette a lelket, fölvilágosította az értelmet, földerítte az igazságot. Majd számtalan világi evangélista terjesztette széles körben az igét, kiknek beszédmódja, bár néha különbözött a rendesen beállított lelkészekétől s némely esetben nem is hagyható helybe, hathatósan eszközölte a lelkek Krisztushoz való vezérletét. Az ébredési tünetek, bárhol fordultak is elő, a sajtó által mindenütt elterjesztve, élénk érdekeltséget idéztek elő. Hol valami figyelemre méltó mozzanat történt, tömegesen ment oda nép s ezek haza térve, saját köreikben elmondták, miknek tanúi voltak. A lelkészek is fölelevenültek, tevékenyebbek, komolyabbak lettek igehirdetésben s más teendőikben. Ily uton, ily tényezők által a szellemi

dolgokban élénk érdekléskelt föl s terült el az egész országban. Számtalan evangélista, jóltevő ügynökségek folytatnak élénk munkát Edinburgh- s Glasgowban, mindkét helyen a déli áhitati órákat nagy közönség látogatja. Számos keresztyén keresi föl az elhagyottakat, szegénység által sujtottakat, betegeket, levertéket s az evangéliom vigasztalását kísérlik meg elvinni azokhoz, kik úgy látszik, meg vannak fosztva minden földi vigasztól. Világosak bár az újraéledési mozzanatok, de a küzdelem még félig sincs megviva sem a nagy városokban, sem a vidéken; a nép csekély kisebbsége az, mely részt vesz a szellemi életben. Soknak tünnek föl összegyűlve nagy népes gyülekezetben, de szétszórva a nép ezrei s tizezrei közé, hol vannak és mik ők? Mindazáltal köszönet Istennek azért, mit az ő kegyelme s lelkének munkája nekünk kölcsönözött.“ (Folyt. köv.)

Csiky Lajos.

K Ü L Ö N F É L É K.

Simon Péter (gyászrajz). 1876-dik évi május hó 25-kén hunyt el pestmegyei ev. papi testületünk egyik gyöngye Simon Péter, bényei ág. hitv. ev. lelkész.

Minden ízében practikus jellem volt, a humanismust a realismussal nemesen egyesítő. Theologiai iránya irásszerű, hivatalkodása a kathedrán ugy, mint az egyház kormányzatában gyakorlati, azaz nemesen művelő és az adott viszonyokat számbevevő volt. Kies völgybe szorult gyülekezete tótajku volt, de Simon pásztorkodása alatt feltűnően magyarosodott, mely haladást természetesen nagyon elősegítette s elősegíti azon körülmény, hogy 3 református magyar egyháztól van körülveve. Az egyház jólétét előmozdításában fölhasználta a legtermészetesb tényezőt: jó viszonyát a község jegyzőjével s ily jó viszony megkötésére figyelmeztette tisztársait is.

A testvériségnek szép jelét adta, midőn odaműködött, hogy Bénye és Káva nevű magyar filiájának egyházfelügyelőjét, a református Puky Mártont urat az anyaegyház felügyelőjévé is megválasztatta. A temetésen fájdalmas részvétellel el is mondá előttem Puky, mily kár, hogy a köztük fennállt viszony megszakadt, — mennyi életrevaló terv ment így kárba és mily hiányát fogja ő ezentul érezni Simon egyéniségének.

Kivitte e jó pásztor, hogy egy kevés gabonának az egyházi magtár javára felajánlása mellett, egyszerre hordassék be hozzá a párbér. Az előde által alapított magtár szabályait életrevalóan módosította. Követésre méltó módosítása ez: Ha a kiadandó gabona kölcsön föl nem vétetik, akkor az eladatván, annak ára pénzben adatik kölcsön, de a pénz kölcsön gabonában és a magtárilag megállapított kamatokkal együtt fizetendő vissza. Így nem marad a gabona soha kiadatlanul. A magtári épület és egy nagy új iskola, új orgona és a megújított templom tanuskodnak hivatalos tevékenységéről.

Paplaki kertje pedig általa lett parkká varázsolvá s önkészítette faragványos kerti kioszkkal diszitve. Családja jólétét sem tévesztette szem elől; földet, szőlőt szerzett, melyből szerényen megélhessen családja, ha a fő ki talál dólni.

Sime! a derék, ifju lelkész és atya hamar juttatta kedves övéit és szeretett egyházát árvaságra.

Több éven át érezte, hogy vértódulásai szédüléseket okoznak neki. Május 24-kén lepte őt meg kertészkedése közben a szédülési roham, ágyba feküdt, s mint egyre cikázó villámok

annyira megrendítették az ifju életet, hogy az a legnagyobb, 24 órai kinok közt a halálnak eset áldozatul. Beteg nem volt; nem halt meg közönséges módon: mint Alexist Luther mellől, ugy döntötte le őt a villám szerető tisztársai mellől.

Simon Péter született 1839-ben Kis-Kőrösön, Simon József és Husztafa Zsuzsánna szülöktől. Tanulmányait honn, Szarvason és Pozsonyban végezte. Azután 3 évig nevelő volt Tápió-Sz.-Mártonban Kubinyi Géza urnál, hol e sorok írója megismerkedett vele és többször gyönyörködött jeles szónoklataiban. Utóbb Sárkány Sámuel esperesnél Pilisen lett segédlelkész, hol másfél évig működött. Innen hivta őt meg a bényei ev. egyház lelkészének, hol 1865. szeptember óta áldásteljesen működött. 1866. február 13. házasságra lépett unokatestvérével Simon Irma-val, kivel együtt Emma, Ilka, Péter, Pál és József nevű gyermekei részben mélyen gyászolják, részben még fel nem fogják a családátya halálát.

Számos résztvevő gyűlt május 27. délután végbement temetésére, köztök a nyugalomba lépett, 89 éves após, volt rákospalotai ev. tanító Simon Pál. Az udvaron és temetőben Sárkány Sámuel főesperes imát és bucsúszót mondott. A templomban Achim Mihály, gyóni lelkész magyar, Margócsy József irsai lelkész tót nyelven mondtak megható gyászbeszédeket. Igen jól illett ez alkalomra Margócsy jellegű: „Simon Péter szeretsz-e engemet?“ Igenis a boldogult szerette a Jézus Krisztust.

Részvétünk könnyei szívünk teljességéből fakadnak még most is utánnad, jó barátunk; „dimidium aninae“ voltál nekünk; Isten veled; — have pia anima!

L á n g A d o l f.

Uj lap Enyeden. „Egyházi és iskolai Szemle“ czimen 8. réti alakban Dr. Bartók György n.-enyedi ref. lelkész szerkesztése alatt jun. 7. jelent meg egy új heti lap, előfizetési ára 1 évre 6 frt. „a vallásos életet éleszsze, az ismeretkört szélesítse, a felmerülő kérdésekre irány jelző feleletet adjon, és a szellemi mozgalmaknak tolmácsa, a fontosabb eseményeknek hű tudósítója legyen“ — ez akar lenni e heti közlöny, mely Enyed hittani köréből indul ki. A tárgyilagosság nyelvén igérkezik szólani. Jellemző, hogy „a protestáns egyesület híveihez“ is fordul gyámolításért célja kivitelében.

Hajdu Bős zörményben f. é. márcz. 22. tartott alsó szabolcsi és hajdukerületi ref. egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve nyomtatásban megjelent.

Lugossy József tanár ur Debreczenbe körünkbe érkezvén mindenütt kiváló örömmel fogadtatott s a jun. 3. tartott tanárkari ülésben körvonalozza nézeteit tanügyünk s főiskolánkra vonatkozólag. Az ősz tudós ismét főtanodánké lesz s az ifjuságnak szép alkalma leendő ülni lábainál. A héber és aram nyelvet hetenkint 4 órán, a keleti és összehasonlító nyelvészetet (előbb a sanszkrit nyelvet) hetenkint 3 órán ajánlkozott előadni. Isten hozta körünkbe őt, kire elmondható az egykori francia királyi jelző: „désiré.“

Nemes Szalók-ról t. Szakonyi István ur május 29. írja: az evangyéliomi világosság terjedésén résztvevő örömmel ide zárok az insbrucki hitsorsosok részére csekély adományul 1 frtot, — legyen szives azt majd a reménylendő többekkel együtt hozzájuk eljuttatni.

Vitagyűlés a debreczeni reform. hittanszaki ön-

képző társulat 2-dik vitagyűlését f. é. május 22-kén tartotta, vita tárgyal tüzetett volt: „Szükséges-e prot. és nemzeti szempontból egy protestáns egyetemnek hazánkban felállítása?“ az igenlést vitatta Kalmár Viktor IV. éves hitész, az ellenkezőt Szondy Géza III. éves. — Mindkettő számos érvet hozott fel, többen is részt vettek a vitában, végül érdekes fordulat, hogy ellennézetét vitató is hajlandó lett feladni előbbi álláspontját, s így a jelenvolt tagok egyhangulag a „szükséges“ mellett nyilatkoztak. A vita majdnem 2 óra hosszig nyult el. (Ben Ábi.)

Alsó-Vadászra ref. lelkészszé Kérészi Barnabás s.-pataki gymn. tanár választatott meg 79 szavazattal 106 közül.

Lenkey Ferencz „A biblia iratása“ című, Budapestén Aigner Lajos könyvkereskedésében július végén, 12 ivnyi terjedelemben megjelenő munkájára bocsátott ki előfizetési felhívást (ára 1 frt.) Tanulmányában szigoruan a biblia alapján meghatározza az egyes könyvek keletkezési korát, szerzőjét stb. Szerző nevét most hallván először a megjelenendő mű felől sem ajánlólag, sem ellenkezőleg nem szólhatunk.

Egyetem-terv. Mint tudva van a pozsonyi kir. akadémia még febr. 6-kán egy Deák F. nevét örökítő egyetem állítását indítványozá. Az egyetem 3 fakultásból állott volna, 30 tanárral, 80,000 frt évi kiadással. A debreczeni tanárkar is ilyeszerű 30—35 tanárból álló prot. egyetemet indítványozott, s ilyen lebeg színe előtt. Léven pedig már 15 tanszék az akadémiában, azt lehet mondani a nagy mű fele elérettnek tekinthető. Ha a protestantismus akarná épen nem volna kivihetlen a protestáns egyetem eszméje.

Madas Károly ur a pesti reform. egyházmegye segédgondnokává elválasztatván május 9-kén Pesten tartott egyházmegyei gyűlésben hivatalát tapintatos beszéddel elfoglalta; s 2000 frtnyi alapítványt tett oly célból, hogy ezen összeg kamataiból az egyházmegyei közigazgatásnál alkalmazott lelkészek tisztességesebb díjazását elősegítse.

Kámory S. tanár által fordított „Apokrifus könyvek“ az ország több pontjáról lassan-lassan gyűlnek az előfizetők vagy megrendelők. Az előfizetési felhívást lásd Lapunk f. é. 7-ik számában. Lehet levelező lapon is megrendelni irányozván azt magához a fordítóhoz Pozsonyba.

Debreczeni jogakadémia. Körösi Sándor jogtanár máj. 23-kán végzébe a „nemzetközi jogból“ ez évben tartott előadásait. Ez előadások egyfelől a tárgy fontossága és érdekessége miatt roppant tanuságosak, másfelől a t. tanár ur megnyerő előadási modora következtében valósággal élvezetesek voltak. (Debreczeni Ellenőr.)

Debreczeni Kollégium. A főtanodai magyar irodalmi önképző kör disz-zárulását május 25-kén tartotta meg a tanuló ifjuság s több tanár jelenlétében. A komoly és vidám szavazati verseny kiválóan érdekes részt képezett.

Liszka Nándor, jogtanár a debreczeni jogakademián, 100 frtot adományozott az itteni tanári nyug- és gyámintézet alap tőkájéhez, kifejezendő háláját azon kedvező tényért, hogy kartársai javalatára a f. t. egyházkerületi közgyűlés beszámította neki Eperjesen töltött tanári évet a nyugdíjintézeti év fokozatba.

„A tulvilág komédiája“ című műről egy pesti napi lap april 9-ki számában így nyilatkozik „szánni való az olyan állítás, melyet az író tesz a keresztyénség felől.“

Hittanszaki társulat. Megjelent a debreczeni reform. főiskolai „Hittanszaki önképző Társulat“ Köz-
lönyének 6-ik száma. Tartalom: Részletek Tertullian „De fuga in persecutione“ cz. művéből, fordítá Nagy József, hittan-
végzett. — Szónokgyakorlati ünnepélyes ülés az imateremben,
1876 május 1-én, Sörös Vilmos 2. h. h. — Birálat az egyházi
beszéd pályázatra, Nagy József, Bernáth Lajos és Hajdu Zsig-
mond 4. h. h.

Vértessaljai egyházmegye. Csákvári ref. lelkésznek, nagy szavazattöbbséggel Máté József, Abai ref. lelkésznek pedig Laky József választott meg.

A magyarországi prot. egyletről egy vidéki lap így nyilatkozik: „Azt hirdetik, hogy az egylet nem felekezeti, s mégis mindig reform. templomban gyűléseznek. Miért nem más egyházakban vagy centrális helyen.“ (Sz. V.)

A sárospataki ref. főgymnásiumban az érettségi s a nyilvános vizsgálatok június 19—30-ig fognak tartatni.

Edinburgh a skót szabad egyház edinburghi új Kollégiomában jelen tanévben a hittanulók száma így áll 31 első, 24 másod, 21 harmad, 24 negyedéves, összesen 100, ide járul még 26 hallgató más országokból, nevezetesen 3 magyar, 2 cseh, 2 olaszhonból stb. A skót szabad egyház 3 theologiai főtanintézetében a hittanulók összes száma volt 1875-ben 194, folyó 1876-ban pedig 210 és így a hittanulók száma emelkedett.

Caro E. egyik kitűnő francia bölcselő „Problème de morale sociale“ (Páris, 1876) művében védelmére kel a metafizikának, ez realitás; az induktív tudományok nem képesek s nem elegendők megfejteni az ember rendeltetését e világban sem; a pozitivisták eddig feltűnőleg megbuktak azon törekvésükben, hogy megbizonyítsák miszerint csak egyedül ők regenerálhatják a társadalmat. A materialista írók — jegyzi meg Caro — mind a mellett is, hogy megvetik azon adatokat, melyek nem tapasztalat eredményei, még is állandóan hajtják hivatkozni azokra, mint Littré és hivei, s csak ha azt teszik, észszerűek.

Az ima hatása. Egy nyugatindiai földbirtokos útközben kérdi egy rabszolgától: „Miért nem szakítod ki e borsót innen a cukornád közül? ti négerek készek vagytok mindent, a mi kezetek ügyébe esik eltenni!“ — „Uram,“ viszonzá ő, „azon négerek, kik imádkozni szoktak, sohasem lopnak.“

Egy indiai beismeri, hogy vadabb az állatnál is, mert ha oly lova van is, melyet bajosan szelidíthet meg, csak annyira vihesse a dolgot, hogy sőt nyaljon kezéből, már nem fog újra tőle elfutni; ő ellenben nem tér az Üdvezítőhöz, midőn az kegyelmét tartja eléje; ő már egyszer elfogadta tőle a kegyelmet, de szive ismét távozni akar; sőt gyakran épen akkor fut előle, midőn az Ur kegyelmét tárja fel. Annyira esztelen tehát, hogy még annyi esze sincs, mint a baromnak.

Uj-Selandban egy megtért férfi mosolygó arccal lépén a sátorba, neje kérdi, hogy miért oly vig? Erre a férfi így válaszol: „Vidám az én szívem; sem te, sem más nem ismerheti szívemet de én ismerem. Az igaz Istent imádni és bocsánatot nyerni tőle, nem magasztos dolog ez?“

T Á R C Z A.

Krisztus tanítása és befolyása a világra.

(11-ik folytatás és vége).

Lássuk már most a keresztyénségnek b e l s ő l é n y e - g é t, mint a mely az embernek jellemét emeli, nemesíti, tisztítja, megszenteli. E tekintetben Krisztus tanítása, az ő szemlélése és szeretete oly hatalommal bír, melyet még a legszigorubb bíráló sem tagadhat. Hasonlitsuk össze az ő világot a modern világgal. Eles különbséget találunk az emberek jellemei közt. Az ő világ valamennyi emberei közt alig találunk egyet kettőt, kiket a „szent“ praedicátumával megtisztelhetnénk. Más szóval, alig találunk egyet, ki általában minden cselekvényeiben erényes volna, kit őszinte enthusiasmus lelkesítene a jóra s ki még csak a rosznak gondolatától is irtóznék. Keresztyén országokban ezen magasabb törekvés egyáltalában nem ritka.

Való, hogy Krisztus korától alig található bármely keresztyén országban város hol századonként legalább egy fenséges emelkedettségu jellem fel ne tűnt volna, kinek puszta megjelenése elpirítá a roszat, jobbá tette a jót s isteni jelenlét érzését, hatását kelté néha-néha fel. Ha ez így van, mondható-e hogy Krisztus elhanyagolt, vagy hogy a keresztyénség kihalhat. („Ecce Homo“ 2-ik kiadás, 1866. — 71. lap.)

Alkalmazzuk ezt egy-két legnagyobb pogány bölcsészre. Lássuk Sokratest. Róla tudjuk, hogy dorbézolásokban részt vett, (Platon. Symposium. Steph. III. 220.) vajjon feltehetjük-e ezt Krisztus apostolainak valamelyikéről? S bizonyára nem gondolható, hogy Alcibiades kimondhatatlan féktelensége, melyet ily dorbézés alkalmával elkövetett, kitört volna egy szent Pál, szent János, vagy egy keresztyén lelkész jelenlétében, vagy csak angol korhelyek legaljasabb társaságában is.

Lássuk Márk - Aurélt. Lecky az „európai erkölcsök“ derék írója például hozza fel őt arra, hogy mily hatással bír a tiszta bölcsészet. Mi ugyan elismerjük az ő nemes, önzetlen, egyszerű és magasztos jellemét, soha abszolút, korlátlan uralkodó kifogástalanabban nem viselte magas hivatalát, mint ő. Mégis az ő panegyrikusa olyanokat vall róla, melyek őt éles hátravonallal elválasztják a keresztyén szentség dicső példányaitól. Midőn felesége meghalt, gyermekeinek kedvéért nem akart második házasságra lépni, hanem ágyasságban élt egy kegyencz hölgygyel. A keresztyéneket üldözte, nemcsak, hanem szenvedéseikben ki is gúnyolta őket. Tarthatnánk-e valakit keresztyénnek, a ki ekkép téved? Névkeresztyének elkövetnek napjainkban is féktelenséget, de tudják is, hogy ellenmondásban vannak a keresztyénséggel. Keresztyének is üldözték, fájdalom! azokat, kiket eretnekeknek tartottak. De igazságosan kell az üldözések szomorú történetére tekinteni mielőtt azt hangoztatnók, hogy a római császárok nem tettek többet. Először is az üldözés nem összeegyeztethető a pogányság vagy az atheismus elveivel, de igenis merőben összeférhetlen azon elvekkal, melyeket Krisztus hirdetett; s csak akkor türegett mikor azon elvek megrontattak s elhomályosítottak. Továbbá a keresztyén üldözök azon hiedelemből, hogy saját keresztyénségi idomuk az egyedüli ember-mentő hit, ennél fogva e hitet bemocskolókat az emberiségre nézve veszélyeseknek tartván mint bármely más rabló vagy gyilkosokat, vétettek rá következetesen, bár tévesen,

irtására az eretnokségnek, mint valami ragálynak saját körükből. Végre, noha az erőszakos cselekvények megszokták keményíteni az azt végrehajtók szívet, mégis tudva van, hogy még a zord inquisitorok is, távol attól, hogy kigúnyolnák az áldozatok szenvedéseit, gyakorta reszketeg kézzel, tört hangon s könyező szemmel mondták ki a verítéletet. Az üldözők épen nem kiváló ker. minta-képek; a valódi ker. teljesen elveti őket; s magok az üldözők is nem az üldözés kedveléséből lettek azokká, hanem azon mély és fájdalmas meggyőződésből, hogy az üldözés kötelesség és szükségesség.

Azt mondják hogy mindezeknek daczára Socrates és Mark Aurél jeles példányai voltak a humanitásnak, kik a kegyetlenség és féktelenségnek korszakában az erkölcsi nagyságnak magas fokára emelkedtek és hogy ő tőlök nem lehet azt várni, a mit keresztyén apostoltól vagy királytól követelhetünk. Ezt szíves örömezt elismerjük. Ez azonban egyedül azt bizonyítja, hogy a keresztyénség hasonlíthatatlanul magasabb fokra emelte a jelességről való fogalmainkat, s azoknak jellemét: kik azt követik, mint a milyen fokon állottak a Krisztust nem ismerő világban a legnemesebb jellemek.

Im ezekben igyekeztem kimutatni, hogy Krisztus élete és tanítása, a mint az a hamisításnak legkisebb gyanujától ment evangéliumokban foglaltatik a legnagyobb mértékben eredeti; nem lép szövetségre az előítéletekkel és szenvedélyekkel, hogy azoknak segítségével vonzerőt gyakoroljon; hogy legegyszerűbb nagyságnak és legnagyobb egyszerűségnek csudálatos eszményét elénekbe állítja; hogy az ő hatalma nem holmi bizonyítgatásokból és rábeszélésekből, hanem az igazságnak erejéből származik, melylyel az emberi szívnek szükségét kielégíti; hogy azon hatalom, melyet gyakorol, a legnagyobb erkölcsi hatalom, mely valaha emberek fölött gyakoroltatott; hogy az embereket és nemzeteket a civilizációnak, humanitásnak és tisztaságnak soha eddig nem látott fokára emelte; és mindezt véghez vitte egy egyszerű, a tudományokban nem jártas embernek tanítása még pedig egy megvetett tartománynak legmegvetettebb zugában, ki magyarázza meg ezen tényt? s van-e tudományban és morálban oly jelenség, mely komolyabb kitartóbb s becsületesebb vizsgálódást követelne?

Némelyek azt hiszik, hogy a keresztyénségnek befolyása csökkenőfélben van. Én annak jeleit nem látom, noha kétségtelen, hogy sok ellensége van. De más alakban akarom a dolgot előadni, a mi a keresztyénség állítólagos hanyatlásának kérdésével többé kevésbé összefügg.

Ha Európának vagy Amerikának valamely városában 500 vagy 1000 embert lehetne összegyűjteni s azok mind -- férfiak és asszonyok -- értelmes, jól nevelt, tisztességes elvű és életű emberek volnának s azok mind egyenkint megkérdetnének: „hogy micsoda befolyásnak köszönik ők jeles jellemöket, erkölcsi és társadalmi előnzeiket?” úgy 20 közül 19-en kevés gondolkodás után azt felelnék: „a keresztyénség folyt be nevelésemre, lelkiismeretemre, szívemre.” És ha megkérdénék őket, „mitől válnának meg könnyebben, összes földi javaiktól-e vagy keresztyén hitöktől?” bizonyára kilencz tizedrésze azt felelné: foszszatok meg minden földi kincsemtől, csak hagyjátok meg a megváltómban való hitemet. Ez a világ legmiveltebb embereire tett eredménye Krisztus három évi tanításának s egynéhány órai halálharcának, azének t. i. a ki úgy élt, mint a legalacso-

nyabb sorsu, s úgy halt meg, mintha rabszolga s gonosztevő lett volna.

„Honnét vagyon E b b e n e bölcseség, és ez isteni erő?”
(Máté 13, 54.) *)

Rimler Károly.

*) A „ker. bizonyíték társaság” által szerzetelt ezen felolvasás, és Londonban 1871 máj. 30-kán, tartotta és írta az egy-anglikán ref. püspök Woodford R. I. ur. Szép! hogy Anglia ref. püspökei és érsekei nyilván felállanak s tanulmányaikkal és ékes szó-lásukkal, szószéken és hivatalos köreiken kívül is, nyilván bizonyosságot tesznek az Ur J. Krisztusról s a ker. hit hatalmáról.

Szerkesztő.

A d a k o z á s. A tiroli első prot. templomra Szakonyi István ur Nemes Szalókról 1 forint. — Eddigi összeg 3 forint.

 Lapunk azon pártolóit, kiknek előfizetésök junius hó végével lejár, előfizetésök megújítására tisztelettel kéri a

Szerkesztő.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

gymnasiumi tanári állomásra.

A hód-mező-vásárhelyi reformált fő-gymnasiumban az egyik mennyiség,- és természettudományi tanszékre pályázat hirdettetik.

A tanszékhez kötött tantárgyak: mennyiségtan az V. VI. VII, -és VIII- természetrajz az V. VI,- és természettan a VIII-dik osztályban, hetenként 22 órán. Évi fizetés: 800 oszt. ért. forint, évnegyedenkénti részletekben kiszolgáltatva.

A pályázók életkorukat és szakképzettségüket igazoló okmányaikat kellőleg fölszerelve nagy. Szeremleli Sámuel lelkész urhoz a folyó évi junius 30-ig bezárólag küldjék be.

Hód-Mező-Vásárhely 1876. május 24.

2—2

A reformált egyháztanács.